

DİVAN ŞİİRİ KARŞISINDA BEHÇET NECATİGİL

Mustafa KURT*

Özet: *Yüzyıllar içinde kazandığı kültürel ve estetik değerlerle Türk edebiyatında uzun bir süre hâkimiyetini sürdüren divan şiiri, özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında bazı tartışmalara sebep olmuştur. Tanzimat'la birlikte başlayan Batılılaşma hareketlerinin de bir sonucu olarak divan edebiyatının günün değerleriyle örtüşmediği öne sürülerek bu edebiyat geleneği kısmen de olsa göz ardı edilmeye çalışılmıştır. Böyle bir anlayışın öne çıktığı bir dönemde eser vermeye başlayan Behçet Necatigil, divan şiiri ve gelenele ilgili döneminden farklı ve özgün düşünceler ileri sürmüştür. Bu makalede Behçet Necatigil'in divan şiiri karşısındaki tutumu düzyazıları merkezinde değerlendirilecek ve konuyla ilgili fikirleri belli başlıklar altında incelenecektir.*

Anabtar Sözcükler: *Behçet Necatigil, divan şiiri, gelenek, Cumhuriyet Dönemi, Türk şiiri*

Behçet Necatigil vis-à-vis Ottoman Poetry

Abstract: *Ottoman poetry, which survived in Turkish literature for a long time thanks to its cultural and aesthetic values it gained during centuries, caused some certain arguments especially in the first years of the Republic. As one of the results of the westernization movements starting along with Tanzimat, this literature tradition was tried to be brushed aside, albeit to a certain degree, by claiming that it does not overlap the values of the age. Behçet Necatigil, who started to write in such a period when the aforementioned idea was foregrounded, put forward distinctive and genuine ideas different from Ottoman poetry and tradition. This article will tackle the attitude of Behçet Necatigil towards Ottoman poetry by his prose works as the foci and his ideas will be analyzed under certain headings.*

Keywords: *Behçet Necatigil, Ottoman Poetry, tradition, Republican Period, Turkish poetry*

Giriş

Cumhuriyet döneminde, geleneğin, daha dar anlamda ise divan şiirinin bir süre tartışma konusu edilmesi yalnızca edebiyata ait değil, sosyolojik bir olguya da işaret etmektedir. Varlığı tartışılmayan ancak bugüne ve yarına taşınması bir kısım aydınlarca neredeyse “sakıncalı” bulunan divan şiiri geleneği, özellikle Cumhuriyet'in ilk yıllarında, Batılı, modern bir uygarlık tasarımının önünde bir engel gibi görülmüştür. Öyle ki o dönemde bazı aydınlarca divan şiirinin değerlerini savunmak ve okullarda okunması istemek bile bir tür “geriye dönüş” olarak değerlendirilmiştir. Dönemin edebiyatçılarından Fahri Onger, söz konusu şiir geleneğinden söz etmeyi “tıpkı taarruz gücünü yitiren bir ordunun geri mevzilere çekilmeye mecbur olması”na benzetir (Ayvazoğlu 1996:160). Tevfik Fikret'in tarihten ve Osmanlıdan gelen pek çok değere karşı çıkan *Tarih-i Kadim*'inin Latin

* Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim Tercümanlık Bölümü, Ankara / TÜRKİYE. E-posta: kurtm@gazi.edu.tr ORCID No: 0000-0003-1838-3575

harflerine çevrilen ilk metinlerden biri olması ve bunun da, izleyen süreçte kültür politikalarında önemli bir söz sahibi olacak Hasan Âli Yücel'in takdimi ile sunulması bu çerçevede dikkat çekici bir durumdur. Ahmet Hamdi Tanpınar gibi geleneği iyi bilen ve ona değer veren bir edebiyatçı bile söz konusu "geleneği unutmama arzusu"nun dışında kalamamış, 1930'da Ankara'da toplanan "Türkçe ve Edebiyat Muallimleri Kongresi"nde "Divan şiirinin müfredattan çıkarılmasını ve edebiyat tarihinin Tanzimat'tan sonraki dönemi esas alması gerektiğini" savunmuştur (Akün 1962: 9). Ne var ki Tanpınar'ın o zaman henüz 29 yaşında olduğu ve bu talebinin de dönemin hâkim psikolojisi içinde gerçekleştiği gerçeği göz ardı edilmemelidir. Nitekim aynı Tanpınar, sonraki dönemde Divan şiiri üzerine en isabetli değerlendirmeleri yapacak ve ölünceye kadar da o şiir geleneğinin taşıdığı kültürel birikimden ayrılmayacaktır. Hatta Tanpınar bu yaklaşımından dolayı zaman zaman ciddi eleştirilere maruz kalacaktır. Üyesi olduğu siyasi partinin bir kongresinde Şeyh Galip'in değerini savunduğu için ciddi biçimde eleştirilen (Alptekin 1975: 17) Tanpınar, 18 Mart 1960'ta tuttuğu günlüğüne Melih Cevdet'in "Doğulu Aydın" adlı yazısından hareketle meseleye bakışını açıkça ortaya koyan şu dikkat çekici cümleleri kaydeder:

"Tesadüfen Dede'yi tanımışım. İnsanlığın ayrı bir yüzünü öğrenmişim. Yunus diye bir şairim, Nâbî diye acayip bir şairim var, o hâlde niçin bilmeyeyim!.. Bilmesem rahat edebilir miyim? Ve mesela kendime 'Oh bugün şu Dede Efendi'yi unuttum, yarın da Itrî'den kurtulsam...' diyebilir miyiz! Dememiz doğru mu? Nihayet bütün bu unuttuğumuz, unutacağımız şeylerin yerine ne koyacağız? Haydi bizler koyduk, büyük kitle... yeni yetişenler? Beş on kolej ve Fransız mektebi mezunu mu bu cemiyette münevver olacak? Uzun zaman Galatasaray'ı müdafaa ettim. Fakat sonunda Bedri'den başlayarak Necdet Sander'e kadar hemen hepsinde aynı boşa dönen inkârı gördüm." (Tanpınar; 2013: 256-257).

Söz konusu "unutma psikolojisi"nin nasıl etkili olduğunu anlamak için hayatı boyunca eski kültürümüz üzerinde çalışan Abdülbaki Gölpınarlı'nın *Divan Edebiyatı Beyanındadır* adlı eserine bakmak yeterlidir. Sonradan fikirlerinden vazgeçse de Gölpınarlı'nın kitabı, o dönemdeki hâkim anlayışın somut bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Yazar, kitabını "Hayat daimi bir oluşturma ve yaşayan, her an kendi kendisini imal etmektedir. Kaya gibi yerinde duran, nabızı bile atmıyan kaynayıp, taşmıyan, köpürüp coşmayan, hayat ve hayatıyet eseri göstermeyenlere şu kadcarcık bir sözüm var: Siz durduğunuzu sanıyorsunuz ama zaman akıyor ve siz de bu akışın içindedesiniz." (Gölpınarlı 1945:3) hitabıyla açar. Bu girişin arkasından Fuzulî, Nef'î, Nailî, Nedîm ve Şeyh Galip'ten beyitlere yer verilerek divan edebiyatının hayattan uzaklığı, kelimelerin yaşayan kelimeler olmadığı gibi iddialar ispat edilmeye çalışılır. Gölpınarlı'nın metninin asıl önemi, "meşru" ve "geçerli" gördüğünün ne olduğunda saklıdır ki bu da aynı kitabın "Bugün" adlı yazısında sunulur. Yazar, bu başlık altında bugünün "genç sanatkârların" şiirin "söz söyleme sanatı" olduğunu keşfetmelerini büyük bir sevinçle müjdelere ve onların "şaşmaz bir güzellik sevgisi, derin bir acıma ve esirgeme duygusu, yenilmez bir yaşama aşkı, serbest bir neşe..." ile şiirler yazdığını aktarır (Gölpınarlı 1945: 163). Bütün bu atıfların dönemin hâkim şiir anlayışı olan "Garip"e yapıldığı açıktır ve geleneğe karşı Garip'in edebiyat anlayışı önerilir.

Divan Edebiyatı Beyanındadır'da öne sürülen fikirlerin oldukça etkili olduğunu, dönemin şair ve yazarlarının verdiği ürünlerde açıkça görmek mümkündür. Söz gelişi Attilâ İlhan'ın, babası "Şair Bedri İlhan'a" ithaf ettiği "Tarz-ı Kadim" şiirinde şunları yazar: "olmuyor neyleyim / olmuyor velinimetim efendim / olmuyor yirminci asırda / tarz-ı kadim üzere gazeller söylemek / beşiktaş'a yakın hânesi yerle yeksan oldu nedim'in / bâki o enis-i dilden / bir yahya kemal kaldı hâl-ü hâzırda / ayıptır efendim iç bâde güzel sev demek / var ise akl-ü-şuurun / ayıptır bu zamanda yâr deyip yâr işitmek" (İlhan 1960: 19-20). Attilâ İlhan bu şiire yıllar sonra eklediği notta bu şiirdeki fikirlerin yanlışlığına dikkat çeker: "Babam şairdi, divan tarzında gazeller yazardı. Ben de elbet hem onun şiir tutumunu yadsıyorum, hem de kendimi ona kabul ettirmeye çalışıyorum. Kolay kolay etmedi ya, o ayrı sorun. *Tarz-ı Kadim* bugünkü kafama göre yanlış bir saldırı tutumundadır. Besbelli Abdülbaki Gölpınarlı'nın yayımladığı *Divan Edebiyatı Beyanındadır* adlı kitabın etkisindeyim. Klasik şiiri küçümsüyorum..." (İlhan 1993: 163-164).

Yukarıda tasvir edilen bir dönemin ardından, yazdıklarıyla konuya farklı bir açılım getiren Behçet Necatigil'in görüşleri, Divan şiirinin sonraki dönemde nasıl algılandığını göstermesi bakımından oldukça dikkat çekicidir. Onun divan şiiri ve gelenek çerçevesindeki değerlendirmelerine bütünlüklü olarak bakıldığında, bunların sistematik ve tutarlı bir bakış açısının ürünü olduğu açıkça görülür. Dönemin bir entelektüeli ve şairi olarak Necatigil'in görüşleri şu başlıklar altında değerlendirilebilir:

1. Necatigil ve Divan Şiiri: Modern Şiiri Yeniden Tanımlamak

Behçet Necatigil'in genelde eski kültürü özelde ise Divan şiiri geleneğini önemseyen ve poetikasını bu birikime yaslayan tutumu, önceki bölümde tarif edilen kültürel bir atmosferde gelişmiştir. Necatigil'in "Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü"nde Ali Nihad Tarlan ve Ahmet Hamdi Tanpınar'ın öğrencisi olması "eski şiir"i iyi öğrenmesini ve sevmesini sağlamıştır. Ancak onun özellikle şiirinin ikinci döneminde eski kültüre yaslanan bir şiir dili kurması çok ciddi eleştirilere uğramıştır. Bu çerçevede Necatigil'in söyleşilerinde şaire yöneltilen sorularda geçen ifadeler ve içerdikleri "eleştirel ve yadırgayıcı söylem"e kısaca bakmak gereklidir (Necatigil 2013: 1732-1750). Necatigil'e farklı bağlamlarda yöneltilen sorular ile bu sorularda saklı bazı ön kabuller şöyle sıralanabilir:

1. "Bir eleştirmeci çağınızı yaşamamakla suçlandırıyor sizi? Eleştirmeciyi bu kanya götüren nedenler hangileridir?" (Şairin/divan şiirinin günümüzden ve değerlerinden uzak oluşu)
2. "Divan şairlerinin ölüm karşısındaki tavırları nedir? Bunu anlamak mümkün değil." (Divan şiirinin hayattan/gerçeklikten kopuk oluşu)
3. "Toplum sorunlarına uzak kaldığınızı kabul etmez misiniz?" (Necatigil'in ve Divan şiirinin toplumun gerçekliğinden uzak oluşu)
4. "Divan şiirinin ümmet çağının toplum yapısını, dünya görüşünü ve Fars mitolojisini yansıttığını biliyoruz." (Divan şiirinin yerli olmayışı ve dinî referanslara dayanması)
5. "Çağdaş ülkelerin, siyasal ve toplumsal inançların insanın mutluluğunu sağlamak için varolduğuna; şiirin zamanına uygun bir sorumlulukla bu

amaçlara adanması gereğine inanmaz mısınız? (Divan şiirinin zamanımızdan uzak oluşu ve insanı merkezi almaması)

6. “Bir süre geçmişin şiir değerleri içinde kendi kendinize kapandığımıza, kısıtlı ve bilinçli bir çalışma dikkati ile yeni şiir imkânları aradığımıza inanıyorum.” (Divan şiirinin ve eski kültürün kapalı ve dar bir çerçevede konumlanması)
7. “Bu eskilere vefa duygusu nerden geliyor acaba? Bir anısı mı var yoksa?” (Eskiye dönüşün gerçekçi ve mantıklı görülememesi)
8. “Yalnızca kendi zevkiniz için mi, aydın bir yalnızın zevki için mi yazıyorsunuz?” (Divan şiirinin dar ve aydın zevkine hitap etmesi)

Necatigil, söyleşi ve yazılarında bunlar gibi örtük veya açık ciddi eleştiriler içeren sorulara soğukkanlı ve kuşatıcı cevaplar verir. Onun edebiyat hayatına girdiği dönemde divan şiiri veya tasavvuf şiirine yönelme bir tür “geriye dönüş” ve “çağdışı” bir tutum olarak görülürken Necatigil’in algısı ise oldukça “modern”dir. Şiirin mümkün olduğu kadar “eskiye atıflarla ilerleme”si (Necatigil 2013: 1737), kültürel birikime yaslanması ve farklı şiir geleneklerinin seslerini taşıması Necatigil için “modern şiir”in bir vasfıdır. Ona göre bu tutum “Zamanları birbiri içinde eritmek”tir (Necatigil 2013: 1733). Öyle ki ilk dönem şiirlerini “düşündürmüyor, yormuyor, çağrışımlara kapalı” (Necatigil 2013: 1714) ifadeleriyle nitelendirerek beğenmeyen şair, sonraki dönem şiirlerini ise şu cümlelerle değerlendirir: “Modern şiirin biraz da okuyucu tarafından doldurulması gerekli boşluklar taşıdığını bilmeyen, böyle bir şiir tecrübesinden geçmemiş kimselere bu tür şiirler biraz katıdır, kapalıdır.” (Necatigil 2013: 1715). Ne var ki şair, sonraki dönemde “kapalı” ifadesini “anlaşılması için biraz emek harcanması gereken” şeklinde değiştirir. Necatigil, kendi şiirini anlamayanların Edip Cansever ve Turgut Uyar’dan günümüze kadar pek çok şairi de anlayamayacağını ileri sürer.

2. Şiir, Dil ve Gelenek

Behçet Necatigil’in şiire geniş bir perspektiften baktığı, şiiri dilin bir ürünü olduğu için millî ve geleneğe bağlı bir sanat olarak gördüğü yazdıklarından anlaşılmaktadır. Şair, bu süreklilik duygusunu şöyle açıklar: “Şiir, millîdir, yani önce bir dil işi olduğu için bu yanıyla bu toprağa bağlıdır her şeyden önce. O hâlde yüzyıllar yılı bu dili işlemiş usta şairlerin dil tecrübelerinden, dile kattıkları zenginliklerden faydalanması gerekir.” (Necatigil 2013: 1715). Necatigil, kelimelerin “hatıra zenginliği” olmasını da önemser ki bu zenginlik ancak yüzyıllar içinde kazanılan yan anlam değerleri ile oluşur. Şair ayrıca divan ve halk şiirimizin ustalarının sestene yana kendi kuşaklarına çok şey öğrettiğini belirterek şiirin ve geleneğin “ses değerini” öne çıkarır.

Geleneğin kendi iç dinamiklerini anlayan ve bağlı olduğu prensipleri önemseyen şair, uzun süre hüküm sürmüş bir şiir geleneğini “kalıcı” kılan yönlere odaklanır. Şair bu sürekliliği şu cümlelerle tasvir eder: “Klâsik şiirimiz 600 sene hayatîyetini sürdürmüştür. Bu çok önemli bir şey. Korkunç bir şey. Yani 600 yıl sene bir geleneğe uyması şairlerin; hep o programın, âdeta yönetmeliğin emrine çalışmalarını herhâlde saflıklarından değil... Deniyor ki divan şiiri soyut bir şiir. E, bunlar da bizim gibi bir ömür yaşadılar. Bir hayatın eksikliklerin farkına vardılar. Hayatın üstünde bir hayal dünyası için çalıştılar hep... Yani sanatın değişmez bir yanını galiba onlar çok daha iyi keşfettiler... Divan şairlerinin o bugün hiç de alçakgönüllü

diye lehlerine bir not kaydedemeyeceğimiz sanatlarına güvenleri boşuna olmasa gerek. Ben onlara hak veriyorum.” (Necatigil 2013: 1731). Necatigil, divan şiiri üzerinden, hayatın ve gündelik olanın geçici olduğunu sanatın ise kalıcı olana odaklandığını öne sürmektedir. Şair aynı bağlamda; “Halk’ı, Divan’ı, Tasavvuf’u dâhil bütün eski şiirden, bugüne, besleyici birtakım eskimez değerler geldiğine inanıyorum. Koca bir imparatorluğun düşünce ve disiplin direnişini temsil eden bir edebiyat, her şeyden önce Osmanlıcanın yani karışık bile olsa Türkçenin inceliklerini yüzyıllar boyu yabancı kelimelere direnerek işlenegelmişliğini öğretir bana. Ben özellikle divan şairlerindeki şiir disiplin ve dikkatini Tanzimat sonrası şairlerin pek azında -çok yönlü bir dikkat olarak- ancak gördüm.” (Necatigil 2013: 1739) sözleriyle Türkçenin bu akış içindeki konumuna ve zenginliğine dikkat çeker.

3. Terkipten Senteze: “Kültür, dipnot düşmemektir.”

Şiirlerinde geleneğe ait pek çok unsuru kendine özgü bir bakış açısıyla yeniden kuran Behçet Necatigil, hem edebî metinlerinde hem de düzyazılarında geleneğin yaşayan ve yaşatılan bir olgu olduğunu savunmuştur. Necatigil, divan şiiri geleneğinden nasıl yararlanılacağını veya kendisinin bu kaynaktan nasıl beslendiği şu cümlelerle izah etmektedir: “Aslı kaynaklara dönmeyi oradan alacağımız bazı motifleri, günün-çağın motifleriyle kaynaştırmak biçiminde anlıyorum... Bir şiirimde ‘Yürür asfalt ovalarda Abdal’ dedim mesela... Divan şiirinin bir kısım motiflerini kullanırım. Divan şiirini antolojilerde okuyan derhal hissetmelidir onu. Necatigil bak burada Ruhî Bağdadî’nin beytini ne güzel yenileştirmiş. Böyle çalmalarla olur, bu çalmaksa... Ben bunun altına katıyen not düşmem, bana bu şiiri bilmem Ruhî Bağdadî’nin şu beyti ilham etti diye. Kültür dediğin bu işte.” (Necatigil 2013: 1774-1775). Necatigil, bu yaklaşımıyla okurdan “kültürel bir birikim” beklediğini ifade ederken, şiirin böylesi bir zenginlikle kuşatıldığının altını da çizer. Nitekim bu tavrını şu cümlesiyle pekiştirir: “Dil kelimesinin gönül anlamına geldiğini bilmezsen, yahut radyoda bir Türk müziği parçası bestesi söylenirken anlamazsan onu, ne yapayım ben senin Avrupa şairliğini.” (Necatigil 2013: 1775). Şiiri zenginleştiren ve kaynaklarıyla bağını korumayı önemseyen Necatigil, Batı şiiri nasıl mitolojiden ayrılmadıysa bizim de “menakıbnameler, dervişlerin hayatları, Kısas-ı Enbiyâ” gibi kültürel ayrıntıları bilmeden şiir yazamayacağımızı öne sürer (Necatigil 2013:1776). Şaire göre “Türk’ün sesini duyurmayan, bizim halkımız, bizim şehirlerimiz, bizim hayatımız dururken devedikenleri gibi seyyar bir egzotizm merakına kapılmak, bence şiirimize hiçbir şey kazandırmayacaktır.” (Necatigil 2013:1798).

4. Divan Şairin İktidarla İlişkisi

Divan şairlerinin, dönemin ileri gelenleri tarafından zaman zaman maddi olarak desteklenmesi, bu geleneğin eleştirilen yönlerinden biri olmuştur. Necatigil’in söz konusu şiir geleneğinde yer alan “câize” kurumuna bakışı da oldukça dikkat çekicidir. Şair, bu müesseseyi bir tür “fikir ve sanat eserleri kanunu” olarak görmekte ve onu “edebiyatçının bir çeşit sigortası” biçiminde değerlendirmektedir. Necatigil’in bu konudaki değerlendirmeleri “gerçekçi” ve “karşılaştırmalı” bir bakış açısının ürünüdür: “Bugün dergilerde, gazetelerde basılan yazılara, şiirlere, yayınevlerinde çıkan kitaplara ödenen telif ücretlerinin yerini tutuyor câize. Yani bir emeğin karşılığı. Şairine göre değişir, belli bir baremi vardır, iyi esere çok câize verilir, şöyle böyle olanına ona göre. Şair, devlet büyüklerine sunduğu kaside ve

gazelerde kalem gücünü gösterir, sanatını gösterir ve hünerini parasal, malsal (nakdî, aynî) karşılığa dönüştürür.” (Necatigil 2013: 1315-1316). Necatigil, aynı yazısında şairlere verilen caizelerin (paralar, türlü ihtiyaç maddeleri) Cumhuriyet rejiminin ilk dönemindeki elçilikler, şirketlerde bankalarda yönetim kurulu üyelikleri, vatana hizmet tertibinden maaş bağlamalar gibi desteklerin yerini tuttuğunu ifade eder. Şair, o caizeleri veren devlet erkânını övgü düşkününü ve şairleri de onların dalkavukları diye küçültmeye kalkmanın insafsızlık olacağını, bu desteklerin kalemiyle geçinmeye çalışanlar için önemli olduğunu vurgular (Necatigil 2013: 1315-1316). Bu sözlerinden de anlaşılacağı üzere Necatigil, şairin desteklenmesinin yalnızca bir döneme özgü olmadığını, bu desteğe de nitelik ve işlev açısından bakılması gerektiğine dikkat çekmektedir.

5. Divan Şiirinin Zorluğu

Divan şiirinin Arapça ve Farsçadan gelen bir söz varlığına yer vermesi ve çeşitli mazmunlara dayanması, onun anlaşılması zor bir şiir diliyle kurulduğuna yönelik eleştirilerin de kaynağı olmuştur. Necatigil, bu durumu doğal bir çerçevede ve bu şiir geleneğinin kendi gerçekliği içinde ele alır. Şair açısından bu durum oldukça doğal bir gerekliliğe işaret eder: “Yabancı bir dil öğreniyoruz da bizim atalarımızın diline geçmiş sekiz-on Farsça, Arapça kuralı; seksen-doksan çok yabancı, bugüne uzak Farsça, Arapça kelimeyi -bir kezlğine bile olsa bakıp- öğrenmeye mi yüksünüyoruz?.. Güzel olan, zor olan her şey; çaba, fedakârlık ve biraz da çağın moda anlayışlarına direniş ister.” (Necatigil 2013: 1732). Necatigil’in bu hükmü, eleştirmenler için de kapsayıcıdır: “Bir eleştirmen kendini zahmete sokup bir Türk şairinin nereden geldiğini neden araştırmaz.” (Necatigil, 2013: 1737). Şairin bu cümleleri, edebî bir metnin eleştirmen veya bir okurdan da ciddi bir çaba talep ettiğine dikkat çekmektedir. Necatigil ayrıca, divan şiirindeki edebî sanatları ve onların anlam zenginliğini de Türkçe açısından bir fırsat olarak değerlendirmekte ve bunların metni zenginleştirdiğini iddia etmektedir (Necatigil 2013: 1715).

6. Divan Şiirinin Öğretimi

Divan şiirini ve geleneği modern şiirin kurucu ögesi olarak gören Necatigil, bu geleneğe ait metinlerin okullarda öğretilmesinin gerekli olduğunu savunur. Şair, bu konudaki hâkim anlayışı “Divan edebiyatının dili çok ağır, fosilleşmiş bu edebiyatı liselilere okutmamaları gerekir.” şeklinde özetledikten sonra kendi fikrini şöyle açıklar: “Böyle düşününce bırakın eski şairleri, yazarları, Namık Kemal, Tevfik Fikret, Halit Ziya’yı dahi okutamayız... Öğretmen pekâlâ eski bir metin ile bugünün en yeni metni arasında köprü kurabilir.” (Necatigil 2013: 1748). Oysa Cumhuriyet’in ilk yıllarında Hasan Âli tarafından yazılan ve Maarif Vekâleti tarafından liselere yardımcı kitap olarak okutulmasına karar verilen *Türk Edebiyatına Toplu Bakış* adlı kitabında divan şiiri şöyle tarif edilmekteydi:

“Saray ve onun etrafına toplanan kapı kulu zümresi daha ziyade işlenmiş, rağbet görmüş eserler vücuda getirse de bu eserler münevver zümre tarafından yaşatılmış olmasına rağmen millî ve âlemşümül bir edebiyat olamamıştır. Çünkü milletimizin köklü vasıflarını ifade edememiştir... Arap ve Acem numune ve kaynaklarından kendini sıyıramadığı cihetle millî vicdana tercüman olmaktan mahrum bulunan edebiyata sadece ‘Divan edebiyatı’ diyoruz.” (Hasan Âli, 1932: 7). O dönemin bu hâkim anlayışına karşı çıkan Necatigil, edebiyat öğretimini “dünle bugün arasında hızlı bir trafik” (Necatigil, 2013: 1759) olarak görür ve söz konusu “yabancılaştırıcı”

tavra karşı olarak kültürel bir süreklilik fikrine dayanır. Bu bakımdan Necatigil için divan şiiri ve gelenek, durağan bir yapıdan ziyade, süreklilik arz eden bir akışa atıfta bulunur. Dolayısıyla modern bir edebiyat öğretimi de geçmiş ile güncelin aynı düzlemde değerlendirilmesiyle gerçekleşebilir.

Sonuç

Behçet Necatigil, hem şair hem de bir eğitimci olarak geleneğin, bizatihi içinde olunan, kuşatıcı bir süreklilik olduğunu fark etmiş bir edebiyatçıdır. Necatigil'in bütün yazdıkları, Fransız sosyolog Jean Leon Jaures'in ifadesiyle, "Geleneğin külleri saklamak değil, ateşi canlı tutmak" (Aktaran Hilmi Şenalp 2011) olduğunun bilincine varmış bir kültür adamının edebî göstergeleri olarak değerlendirilebilir. Onun şiir ve düzyazıları, Türkçenin binlerce yıllık birikimini bir araya toplayan ve okurundan da belli bir kültürel birikimi talep eden metinlerdir. Şairin *Divançe* adlı kitabı başta olmak üzere diğer kitaplarında gelenekli şiire yaptığı atıflar ve ölümünden sonra terekesinden çıkan kasidesi (Necatigil 2016: 46) onun eski kültürümüzle kurduğu derinlikli ilişkisinin bir göstergesidir. Behçet Necatigil'in şiirleri ile edebiyat üzerine kaleme aldığı yazılar birlikte değerlendirildiğinde, onun kendi içinde tutarlı, bütünlüklü ve sistemli bir edebiyat anlayışı inşa ettiği görülmektedir. Döneminde kendisine yöneltilen pek çok eleştiriye rağmen şiirin öncelikle gelenek içinde biçimlenen bir dil meselesi olduğunu kavrayan Necatigil, ömrünün sonuna kadar kültürel birikimin ve sürekliliğin önemini savunmuştur. Necatigil'in genelde gelenek, daha özelde ise Divan şiiriyle ilgili yaklaşım ve değerlendirmeleri kendisinden sonraki kuşakları da derinden etkilemiş ve onu Cumhuriyet dönemi Türk edebiyatının özgün isimlerinden biri hâline getirmiştir.

Kaynakça

- AKÜN, Ömer Faruk, (1962), "Ahmet Hamdi Tanpınar", *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, Cilt: XII: 1-32.
- ALPTEKİN, Turan, (1975), *Bir Kültür, Bir İnsan-Ahmet Hamdi Tanpınar ve Edebiyatımıza Bakışlar*, İstanbul: Nakışlar Yayınevi.
- ATTİLÂ İLHAN, (1960), *Sisler Bulvarı*, Ankara: Dost Yayınları.
- İLHAN, Attila, (1993), *Sisler Bulvarı*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- AYVAZOĞLU, Beşir, (1996), *Geleneğin Direnişi*, İstanbul: Ötügen Yayınları.
- GÖLPINARLI, Abdülbaki, (1945), *Divan Edebiyatı Beyanındadır*, İstanbul: Marmara Kitabevi.
- HASAN ÂLİ (1932). *Türk Edebiyatına Toplu Bakış*, İstanbul: Remzi Kitaphanesi.
- NECATİGİL, Behçet, (2013), *Bütün Eserleri*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- NECATİGİL, Behçet, (2016), "Kaside-i der-Vasf-ı Teferrüç-Gezinti Kasidesi", (Derleyen: Şaban Özdemir), *IAN. Edebiyat*, Sayı: 3.
- ŞENALP, Hilmi (2011), "Gelenekli Türk Mimarisi ve Sayıların Sırları", *Skylife*, Ocak 2011.
- TANPINAR, Ahmet Hamdi, (2013), *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Baş Başa*, (Hazırlayanlar: İnci Enginün-Zeynep Kerman), İstanbul: Dergâh Yayınları.
- TÖKEL, Dursun Ali, (2016), "Necatigil'in Divan Şiiri: *Baba Ocağı*", *Türk Dili*, Sayı: 772: 115-131.

